Sociolog Petr Hampl: Kde se bere zoufalá profesionální úroveň mainstreamových novinářů? Proč kvalitní média hlavního proudu až na výjimky zmizela z trhu a nahradila je primitivní propaganda?

- CZ24 News | 11. dubna 2020

ČESKKO: PETR HAMPL konstatuje zoufalou profesionální úroveň mainstreamových novinářů, a vysvětluje, proč kvalitní média hlavního proudu až na výjimky zmizela z trhu a nahradila je primitivní propaganda

Epidemie ukázala hodně věcí o české společnosti, kterých si předtím všiml málokdo. O některých se už diskutuje.

Třeba o totálním selhání neziskovek, z nichž asi nejbrutálnější případ představuje Člověk v tísni, který se okázale odmítl zapojit do jakékoliv pomoci, a když se nejhorší přehnalo, začal tvrdit, že vlastně celou dobu pomáhal. Dokonce na sebe vyhlásil sbírku. A když sbírku vyhlásí Člověk v tísni, je to podobně dobrovolné jako předlistopadová sbírka na Fond solidarity. Zkuste tam neposlat peníze, když je výzva na firemní nástěnce, váš šéf je tam okázale pošle a významně se na vás dívá.

Něco tu chybí

Ukazují se ale i další věci, o kterých se tolik nediskutuje. A sice to, že v České republice, a potažmo v celém západním světě, zoufale chyějbí mainstreamová média. Ano, jsou tu obrovské propagandistické aparáty, ale mainstream na rozumné profesionální úrovni neexistuje.

Odborná média přitom fungují. Pokud si chcete přečíst třicetistránkovou studii recenzovanou třemi nezávislými experty s profesorským titulem, můžete jít třeba do Bioscience Trends nebo Tropical Medicine and International Health.

Stejně dobře fungují alternativní média, kde jsou široce diskutovány možnosti, které ostatní z různých důvodů opomíjejí. Třeba variantu, že virus vznikl v amerických vojenských laboratořích. Nebo naopak, že jde o čínskou zbraň proti USA. Že jde o projekt tajné elity. A také možnost, že je to celé jen zbytečně nafouknutá bublina, kde banální infekce ospravedlňuje razantní omezení občanských svobod. Konec konců, i Protiproud dává těmhle diskusím hodně prostoru. To je správné.

Dobře funguje i bulvár. Koho to zajímá, může si přečíst, která filmová hvězda byla nakažena a jak jsou namíchány celebritní dvojice pro trávení karantény.

Ale mainstream chybí. Tedy, existují média, která mají hodně čtenářů či diváků, a která se tématu občas věnují, ale chybí ta základní práce, kterou tradičně dělala a kterou od nich můžeme čekat.

Bývávalo

Za prvé. Souhrnné zpravodajské články. To je text, který člověk proletí očima a během pár minut se dozví o tom nejdůležitějším z čerstvě publikovaných statistik, shrnutí hlavních prohlášení předsedy

vlády a hlavního epidemiologa, reakci představitele politické opozici či příznivců alternativního přístupu. Mělo by to být jednoduché, přehledné a neměl by v tom být obsažen názor redaktora.

Když si vezmete 20 – 25 let staré papírové noviny, najdete takové články na první stránce. Zpravidla je pod tím podepsáno několik lidí.

Za druhé. Popularizační publicistika. To by mělo spočívat v tom, že někde uprostřed novin najdete delší obsáhlý text, ve kterém se dozvíte:

- Co jsou viry a jak fungují (včetně toho, jak se liší od mikrobů)
- Jak vznikají nové viry přirozenými mutacemi a jak jsou vytvářeny v laboratořích
- Které laboratoře ve světě viry veřejně vytvářejí (a co se šuská o těch neveřejných)
- Jak se liší uměle vytvořené viry od těch přirozeně zmutovaných
- Jak různé viry působí v lidském těla a jak tělo reaguje
- Jaká jsou specifika COVID 19
- Jak se taková nemoc šíří
- Jaké jsou statistické modely pro šíření nemoci
- Jaké ukazatele se používají, proč a co znamenají
- Jaké jsou zkušenosti z minulých epidemií
- Jak by mohly působit případné léky či očkovací vakcíny
- Konfrontace několika nejrozšířenějších pohledů na celou záležitost

A opět bez toho, že by do toho redaktor vnášel svůj pohled. Jak to vidí redaktor, to bychom se měli dozvědět až z komentáře na další stránce.

Diletanti ze Seznamu

Co je na tom mainstreamového? Jen velká média zaměřená na masové publikum k tomu mají čas a prostředky. K vytvoření takových textů potřebujete desítky hodin studia a další desítky hodin strávené diskusemi s různými experty. Žádné malé či alternativní médium si nemůže dovolit takovou nákladnou investici.

Ti velcí sice mají prostředky, jenže zase narážejí na nedostatek schopností. 17. března se stalo, že na vládní tiskové konferenci vystoupila redaktorka Seznamu Jana Lipská s dotazem, jestli premiér zvažuje rezignaci. Člověk si chtěnechtě musí položit otázku, co od toho ta mladá novinářka čekala. Jaký chtěla postavit článek? Jakou zajímavou novinku se chtěla dozvědět? Možná chystala palcové titulky „Premiér Babiš nezvažuje rezignaci“. Pak by to na Seznamu mohli mít jako úvodní zprávu příští dva roky.

Je to v první řadě svědectví o totální neumělosti a neschopnosti. Ale nejen té novinářky. Je to výpověď o tom, že šéf není schopen úkolovat a není schopen své podřízené vysvětlit, v čem vlastně spočívá práce novináře.

Nebo jiný příklad ze stejné redakce. Daniel Zeman. Přibližně před rokem ještě nebyl novinářem, ale aktivistou Žít Brno. Usiloval o zákaz mé besedy v Brně, tak napsal do městské knihovny e-mail, ve kterém mě nařkl z antisemitismu. Shodou okolností to bylo v době, kdy jsem měl společné přednášky s rabínem a kdy jsem byl uveden na nějakém neonacistickém seznamu Židů. Kdyby Daniel Zeman věnoval pouhých pět minut brouzdání na internetu, dozvěděl by se to, a našel by si jiný důvod. Ale nestálo mu to za tu námahu. Napsal první blbost, která ho napadla. Cítil jsem se tehdy skoro víc uražen tou laxností než tím cenzurním pokusem. Nicméně zafungovalo to. V městské knihovně v Brně se informace neověřují. Ředitelka knihovny vydala zákaz, aniž by věděla, o co jde. Inu, centrum vzdělanosti.

Nicméně o tom již bylo napsáno dost. Uvádím tu příhodu jen jako příklad, jak Daniel Zeman zachází s informacemi.

O pár měsíců později nastoupil Daniel Zeman do redakce Seznamu, kde píše články na zajímavá témata. Třeba o tom, že jsou v posledním díle Hvězdných válek nedostatečně zastoupeny menšiny, že je to urážlivé a že je to způsobeno „zhoubným vlivem“ diváků. Nebo perlu o tom, že dnešní Řekové se jednou budou před svými dětmi stydět, že do své země nepustili hordy trpících uprchlíků, a že obrana vlastní hranice je projevem „genocidních tendencí“

Starý a nový svět

Možná vás napadá otázka, kdo ty články čte. Nikdo! Možná si je někteří lidé přeposílají jako ukázku, kam až může zajít debilita. Ale normální čtenáře to může mít jen těžko. Jenže ono na tom nezáleží!

Ve starém světě a v dnešním světě malých médií musí být novinář osobností. Musí přinést jiný pohled než ostatní. Musí být schopen jej obhájit. Musí být přesvědčivý odborně i autorsky. Musí pochopit, co čtenáře trápí a přinášet nové odpovědi. A jestli se mu to daří, o tom každý den rozhodují jeho čtenáři. Tak jsem na tom já i ostatní autoři Protiproudu. Naše postavení je založeno na tom, kolik toho umíme, kolik jsme toho dokázali nastudovat a jak dobře zvládáme své řemeslo. Naopak nejsme závislí na žádném nadřízeném. Možná tomu čtenáři nebudou věřit, ale v relativně nedávných dobách byla takových osobností v médiích poměrně dost. Není asi zapotřebí zdůrazňovat, že to posiluje určité charakterové rysy (a vede k výběru určitých lidských typů).

Proti tomu si můžete představit někoho, kdo sedí v redakci Seznamu, Aktuálně nebo České televize. Jestli se s ním kýve židle nebo jaký dostává plat, to vůbec nesouvisí se zájmem čtenářů. I nejčtenější autor může na hodinu vyletět, pokud by se snad projevil nekorektně. Rozhodující je znát názory nadřízených a přizpůsobit se. Vyhrávat v soutěži o největšího patolízala. Ale zase to nepřehánět, aby se nestalo, že se méně úspěšní patolízalové začnou bát úspěšnějšího konkurenta. Svým způsobem je to úpadek i proti dobám, kdy se dělaly kariéry přes postel. V tom sice nemám žádné detailní znalosti, ale pochybuji, že by některý z dnešních nadřízených měl odvahu riskovat, že za 20 let mu přijde obvinění.

Horší, než jsme čekali

Takové prostředí logicky brání tomu, aby vyrostli skuteční profesionálové. Tedy lidé schopní soustavné práce, vstřebávání různých informací, kritické práce s nimi a odlišování osobního pohledu od objektivní skutečnosti. Svět byrokratických aparátů a extrémních ideologií úplně zničil profesionalitu.

Jen pro ilustraci. Na konci 90. let bylo normální, že za expertem přišel novinář, který nepsal žádný konkrétní článek. Snažil se porozumět určitému tématu, nechal si vysvětlit složité věci a poradit, co by měl nastudovat. Dokážete si to představit v dnešním světě?

„Konkurence v médiích nevede k vyrovnanému informování. Konkurenční vydavatelské domy předkládají stejně upravené informace a shodně cenzurují nepohodlná fakta. Tlak konkurence vede v médiích k nárůstu profesionality. Redaktoři píšou stále šikovněji a čtivěji. Dokážou vytvořit článek za stále kratší dobu. Počínají si stále zdatněji při shánění informací,“ napsal jsem kdysi v článku, který významnou měrou přispěl k tomu, že jsem byl z mainstreamového světa vyobcován.

Dnes vidím, že jsem byl přehnaně optimistický. Velká média už se neucházejí ani tak o přízeň čtenářů, jako o přízeň oligarchů a podpor z evropských fondů. A redaktoři se neucházejí o přízeň

čtenářů, nýbrž svých nadřízených.

Jak mizí kvalita, mizí i skutečný mainstream.